

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

пр. Перемоги, 10, м.Київ, 01135, тел. (044) 481-32-21, факс (044) 481-47-96
E-mail: mon@mon.gov.ua, код ЄДРПОУ 38621185

Департаменти (управління) освіти
і науки обласних, Київської
міської державної адміністрації
Інститути післядипломної
педагогічної освіти
Вищі навчальні заклади

Про проведення Всеукраїнських Сковородинських навчань «Пізнай себе»

Міністерство інформує, що з метою підготовки до відзначення на всеукраїнському й міжнародному рівнях у 2022 році 300-річного ювілею великого українського мислителя-мудреця, педагога, філософа, поета, композитора, музиканта, культурно-освітнього подвижника Григорія Савовича Сковороди Український фонд культури ініціює запровадження з 2017 року Всеукраїнських Сковородинських навчань «Пізнай себе» (умови проведення додаються).

Разом з тим, повідомляємо, що хід і результати Всеукраїнських Сковородинських навчань «Пізнай себе» систематично висвітлюватимуться на Науково-освітньому веб-порталі «Григорій Сковорода» – основному інформаційному ресурсі для проведення Навчань.

Матеріали Навчань (текстові, аудіо-, відеоматеріали) для популяризації та обміну досвідом просимо надсилати Шокалу Олександрю Андрійовичу, автору концепції Навчань (e-mail: ukrsvit@bigmir.net).

Просимо інформацію про проведення Навчань довести до відома керівників органів управління освітою, загальноосвітніх та вищих навчальних закладів.

Додаток: на 8 арк.

Заступник Міністра

Павло Хобзей

Волик (044) 248-24-68
Котусенко (044) 481-47-59

Умови Проведення
Всеукраїнських Сковородинських навчань «Пізнай себе»

1. Загальні засади Навчань

Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе» (далі – Навчання) запроваджуються для належної підготовки до гідного відзначення на всеукраїнському й міжнародному рівнях у 2022 році 300-річного ювілею великого українського мислителя-мудреця, педагога, філософа, поета, композитора, музиканта, культурно-освітнього подвижника Григорія Савовича Сковороди (1722–1794) та з метою популяризації його багатой духовно-педагогічної спадщини серед освітян, учнівської, студентської молоді й широкого суспільного загалу.

Г. С. Сковорода залишив нащадкам феноменальну духовно-педагогічну спадщину, засновану на його особистому освітньо-виховному досвіді. Морально-світоглядні принципи власної педагогіки Г. Сковорода системно виклав у філософсько-педагогічних і поетичних творах, у листуванні зі своїм учнем М. Ковалинським. Педагогіка – єдина професія мислителя, якою він займався все життя. Г. Сковорода скрізь і повсякчас лишається істинним педагогом – моральним учителем для всіх поколінь і всіх верств українського народу.

Для загальної освіти основним джерелом знань про феномен Сковороди та його практичне морально-світоглядне, природовідповідне, культуровідповідне вчення є середня школа, а для ґрунтовної освіти – вища школа. Духовний образ Сковороди, який формується у свідомості й пам'яті школярів і студентів, стає набутком цілого суспільства – дієвим чинником його самопізнання, моральної зрілості й культурно-соціального саморозвитку.

Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе» започатковуються **5 жовтня 2017 року**, у Всесвітній день вчителя, й проводяться в цю пору щорічно по всій Україні, в країнах, де бував Г. С. Сковорода, та в українських освітніх закладах за кордоном. Це сприятиме поглибленню інтересу до феноменальної спадщини українського мудреця, її популяризації в Україні й світі та надасть Всеукраїнським Сковородинським навчанням міжкультурної, всесвітньої значущості.

Навчання запроваджуються в системі української освіти від початкової до вищої школи. Програмою Сковородинських навчань передбачено проведення синкретичних освітньо-виховних, поетично-музичних і науково-просвітницьких заходів. Сковородинський філософсько-мистецько-науковий синкретизм став засадничим принципом української педагогіки, що його сформулював основоположник нової педагогіки й народної школи Костянтин Ушинський (1824–1870): *«Дитину необхідно навчати буквою, цифрою й нотою»*. На цій неподільній основі визріває цілісне людське єство в триєдності душі, серця й свідомості. Тільки цілісна людина здатна пізнати себе й цілковито досягнути Світ.

Провідний принцип Сковородинських навчань – Сковородинську світоглядно-педагогічну ідею *«Пізнай себе»* потрібно реалізовувати через діалогічний

взаємозв'язок «учитель–учень». Саме вчителю належить допомогти дитині відкрити в душі своє покликання й пробудити, виховати в серці зародок духовності. Ця система взаємодії вчителя й учня є «*сакральною педагогікою серця*» глибинного українського педагога Памфіла Юркевича (1826–1874), послідовника Григорія Сковороди. «*Сакральна педагогіка серця – виховна система, яка пробуджує в серці у вихованця любов до вищого й ідеального, до заповітного й духовного*» (П. Юркевич). *Сакральна педагогіка серця* як педагогіка моральності є основою самопізнання й особистого волевияву людини; вона спрямовує людину до самовиховання, моральної зрілості й «*другого, духовного, народження*» з «*духовного зародку в серці*», що, за Г. Сковородою, є суттю особистої культури. Серцем людина розрізняє матеріальну множинність і духовну всеєдність світу та осягає духовний сенс життя, запрограмований у її душі. А зрілою свідомістю, волею духу скеровує всі сили свого єства на здійснення своєї життєвої програми. *Пізнати себе* – це збагнути життєву програму своєї душі, свою долю, а через себе – осягнути Світ, усвідомити своє місце у Світі й здійснити в ньому своє неповторне покликання. Так людина здійснює свій внутрішній сенс, свою духовну сутність згідно зі своїм природним покликанням, призначенням у житті – у «*спорідненій праці*».

У самопізнанні людина осягає Істину, а *споріднена праця* забезпечує людину ресурсом самостійної сили для істинного життя в культурному саморозвитку. Внутрішнє прямування кожного з нас до Істини з провідництвом ідеї «*Пізнай себе*» неодмінно виросте в морально-світоглядний, природовідповідний, культуровідповідний суспільний рух *сковородинства*, спрямований на досягнення моральної зрілості, духовного народження й культурного саморозвитку людини і народу згідно зі Сковородиною концепцією *культури* – «*другого, духовного, народження людини*». *Сковородинство* – стратегія культурно-соціального саморозвитку людської особистості й збірної цілісності народу.

300-річчя нашого духовного Вчителя має ознаменуватися відчуттям людського щастя в послідовному моральному визріванні «*збірної особи українського народу*» (Пантелеймон Куліш; 1819–1897). А рушійну силу цього внутрішнього процесу необхідно плекати з дитинства на основі любові до Природи і всього рідного. Адже саме з почуття любові, самосвідомості й життєвої волі дитини виростає патріотизм, етнічна самосвідомість і збірна воля народу – провідні чинники суспільного самовладування. Своєчасному Сковородиному поклику «*Пізнай себе*» відповідає нинішній громадянський відгук «*Збережімо в собі людину*».

Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе» спрямовані на задіяння Сковородинського морально-світоглядного, природовідповідного, культуровідповідного вчення в навчально-виховний процес системи української освіти, у формування основи культурного саморозвитку молодого покоління української нації, в культурно-соціальному саморозвитку українського суспільства та в утвердження засадничих принципів національної культури як базису справедливого суспільного ладу. Цьому Григорій Сковорода присвятив усе своє подвижницьке життя.

Морально-духовне Сковородинське вчення сприяє національно-патріотичному вихованню на основі природовідповідності й культуровідповідності: вихованню в дітей і молоді високих моральних, духовних, фізичних, професійних,

громадянських якостей, національної самосвідомості, патріотизму – любові до рідної землі, родини, народу; спонукає людей до культурно-соціального саморозвитку. Таким чином, *Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе»* цілком відповідають прийнятій МОН **«Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді»** та ефективно працюватимуть на реалізацію загальнодержавної **«Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки»**. А саме, спрямовуються на забезпечення основних складових національно-патріотичного виховання: *«духовно-моральне виховання»* як основа культурно-соціального саморозвитку особистості й суспільства; *«формування національно-культурної ідентичності, національно-патріотичного світогляду, збереження та розвиток духовно-моральних цінностей Українського народу»*; *«поширення інформації про досягнення наших співвітчизників та їх внесок у скарбницю світової цивілізації, зокрема у сферах освіти, науки, культури, мистецтва»*.

Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе» заснувало Міністерство освіти і науки України за ініціативою Українського фонду культури. МОН проводить навчання за організаційною участю Інституту філософії імені Г. С. Сковороди й Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, Українського міжнародного комітету з питань науки і культури при НАН України, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Переяслав-Хмельницького педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, Малої Академії наук України, Міжнародної української школи, Міжнародної асоціації українців, Національної спілки письменників України, Національної спілки композиторів України, Товариства «Знання» України, Українського Фонду культури, Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Інституту генези життя та Всесвіту, Благодійної організації «Фонд Миколи Томенка «Рідна країна» та музеїв Г. С. Сковороди.

До участі в організації й проведенні Навчань можуть долучатися за згодою фізичні та юридичні особи незалежно від форми власності й підпорядкування.

2. Мета Навчань

2.1. Належна системна підготовка до гідного відзначення на всеукраїнському й міжнародному рівнях у 2022 році 300-річного ювілею великого українського мислителя-мудреця, педагога, філософа, поета, композитора, музиканта, культурно-освітнього подвижника Г. С. Сковороди.

2.2. Популяризація феноменальної творчої спадщини та практичного морально-світоглядного, природовідповідного й культуровідповідного вчення Г. С. Сковорди серед освітян, учнівської, студентської молоді й широкого суспільного загалу.

2.3. Задіяння Сковородинського практичного морально-світоглядного вчення в навчально-виховний процес системи української освіти та в національно-патріотичне виховання на основі природовідповідності й культуровідповідності.

2.4. Виховання в дітей і молоді високих моральних, духовних, фізичних, професійних, громадянських якостей, національної самосвідомості, патріотизму – любові до рідної землі, родини, народу.

2.5. Запровадження морально-світоглядних, природовідповідних і культуровідповідних принципів *сковородинства* у виховання, освіту й культурно-соціальний саморозвиток українського суспільства згідно зі Сковородинською концепцією *культури* – «*другого, духовного, народження людини*».

2.6. Формування морально-світоглядних, природовідповідних принципів виховання й освіти та культурного саморозвитку молодого покоління української нації на основі української культурно-освітньої традиції.

2.7. Утвердження морально-духовної основи національної культури як базису справедливого суспільного ладу й розвитку Української держави.

2.8. Розвиток на світоглядній основі Сковородинської концепції культури міжнародних культурно-освітніх зв'язків України.

2.9. Подальший розвиток сковородинознавства та виявлення й заохочення талановитих дослідників творчої спадщини мислителя, педагога й митця.

3. Організація Навчань

3.1. Для підготовки й проведення Навчань утворюється Громадський організаційний комітет, склад якого затверджують його співголови.

3.2. До участі в роботі Громадського організаційного комітету запрошуються провідні сковородинознавці, освітяни й культурологи, представники установ-організаторів за їх згодою.

3.3. Громадський організаційний комітет:

- розробляє Умови й Програму Навчань;
- організовує висвітлення на Науково-освітньому веб-порталі «Григорій Сковорода» та в засобах масової інформації проведення Навчань;

3.4. Міністерство освіти і науки України:

- інформує навчальні заклади про Умови, Програму й Порядок проведення Навчань.

4. Порядок проведення Навчань

4.1. Навчання проводяться щорічно, починаючи зі Всесвітнього дня вчителя (5 жовтня), по всій Україні, в країнах, де бував Г. С. Сковорода, та в українських освітніх закладах за кордоном. Це сприятиме поглибленню інтересу до феноменальної спадщини українського мудреця, її популяризації в Україні й світі та надасть Всеукраїнським Сковородинським навчанням міжкультурної, всесвітньої значущості.

4.2. У Навчаннях передбачаються такі заходи:

- урочисте відкриття Навчань;
- оформлення «Класів-світлиць Григорія Сковороди» у середніх школах, середніх спеціальних та вищих навчальних закладах;
- педагогічні й мистецькі майстер-класи за Сковородинським світоглядно-педагогічним принципом «*Пізнай себе*» через діалогічний взаємозв'язок «*учитель–учень*»;

- поетичні читання віршів, байок Григорія Сковороди за участю педагогів, школярів, студентів, артистів;
- театралізовані дійства за творами Григорія Сковороди;
- вивчення композиторської спадщини Григорія Сковороди на уроках музичного мистецтва;
- концерти хорового, сольного співу та інструментального виконавства за музичними творами Григорія Сковороди та пісень сучасних композиторів на його вірші;
- Всеукраїнський дитячий фестиваль музичного мистецтва «Грицева сопілка»;
- показ у навчальних закладах фільмів про Г. С. Сковороду;
- виставки у бібліотеках навчальних закладів видань творів Григорія Сковороди;
- презентації нових друкованих видань, компакт-дисків відео- та аудіо записів творів Г. С. Сковороди;
- науково-практичні конференції з залученням широкої громадськості, які представлятимуть суспільству досягнення в галузі сквородинознавства;
- підсумкові прес-конференції й круглі столи.

4.3. Інформація про Навчання та його результати висвітлюється на веб-сайті Міністерства освіти і науки України, на Науково-освітньому веб-порталі «Григорій Сковорода» та в засобах масової інформації.

4.4. Матеріали Навчань зберігаються у Міністерстві освіти і науки України.

5. Учасники Навчань

5.1. У Навчаннях беруть участь навчальні заклади, наукові установи, творчі спілки, культурно-просвітницькі, громадські й благодійні організації. До участі в Навчаннях залучаються педагоги, школярі, студенти, філософи, літературознавці, культурологи, письменники, музиканти, просвітяни, журналісти.

6. Фінансування Навчань

6.1. Фінансування Навчань забезпечують організації-учасники у межах власних бюджетних фінансувань, передбачених у Державному бюджеті України на відповідний рік.

6.2. Можливе залучення інших джерел та надходжень, не заборонених законодавством України.

Програма
Всеукраїнських Сковородинських навчань «Пізнай себе»

Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе» (далі – Навчання) запроваджуються для належної підготовки до гідного відзначення на всеукраїнському й міжнародному рівнях у 2022 році 300-річного ювілею великого українського мислителя-мудреця, педагога, філософа, поета, композитора, музиканта, культурно-освітнього подвижника Григорія Савовича Сковороди (1722–1794) та з метою популяризації його багатой духовно-педагогічної спадщини серед освітян, учнівської, студентської молоді й широкого суспільного загалу.

Г. С. Сковорода залишив нащадкам феноменальну духовно-педагогічну спадщину, засновану на його особистому освітньо-виховному досвіді. Морально-світоглядні принципи власної педагогіки Г. Сковорода системно виклав у філософсько-педагогічних і поетичних творах, у листуванні зі своїм учнем М. Ковалинським. Педагогіка – єдина професія мислителя, якою він займався все життя. Г. Сковорода скрізь і повсякчас лишається істинним педагогом – моральним учителем для всіх поколінь і всіх верств українського народу.

Для загальної освіти основним джерелом знань про феномен Сковороди та його практичне морально-світоглядне, природовідповідне, культуровідповідне вчення є середня школа, а для ґрунтовної освіти – вища школа. Духовний образ Сковороди, який формується у свідомості й пам'яті школярів і студентів, стає набутком цілого суспільства – дієвим чинником його самопізнання, моральної зрілості й культурно-соціального саморозвитку.

Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе» започатковуються **5 жовтня 2017 року**, у Всесвітній день вчителя, й проводяться в цю пору щорічно по всій Україні, в країнах, де бував Г. С. Сковорода, та в українських освітніх закладах за кордоном, що сприятиме поглибленню інтересу до феноменальної спадщини українського мудреця та її популяризації в Україні й світі. Це надає Всеукраїнським Сковородинським навчанням міжкультурної, всесвітньої значущості.

Навчання запроваджуються в системі української освіти від початкової до вищої школи. Програмою Сковородинських навчань передбачено проведення синкретичних освітньо-виховних, поетично-музичних і науково-просвітницьких заходів. На цій неподільній основі визріває цілісне людське єство в триєдності душі, серця й свідомості. Тільки цілісна людина здатна пізнати себе й цілковито осягнути Світ.

Провідний принцип Сковородинських навчань – Сковородинську світоглядно-педагогічну ідею «Пізнай себе» потрібно реалізовувати через діалогічний взаємозв'язок «учитель–учень». Саме вчителю належить допомогти дитині відкрити в душі своє покликання й пробудити, виховати в серці зародок духовності. Ця система взаємодії вчителя й учня є «сакральною педагогікою серця» глибинного українського педагога Памфіла Юркевича (1826–1874), послідовника Григорія Сковороди. *Пізнати себе* – це збагнути життєву програму своєї душі, свою долю, а через себе – осягнути Світ, усвідомити своє місце у Світі й здійснити в ньому своє неповторне покликання. Так людина здійснює свій внутрішній сенс, свою духовну

сутність згідно зі своїм природним покликанням, призначенням у житті – у *«спорідненій праці»*.

У самопізнанні людина осягає Істину, а *споріднена праця* забезпечує людину ресурсом самостійної сили для істинного життя в культурному саморозвитку. Внутрішнє прямування кожного з нас до Істини з провідництвом ідеї *«Пізнай себе»* неодмінно виросте в морально-світоглядний, природовідповідний, культуровідповідний суспільний рух *сковородинства*, спрямований на досягнення моральної зрілості, духовного народження й культурного саморозвитку людини і народу згідно зі Сковородиною концепцією *культури* – *«другого, духовного, народження людини»*. *Сковородинство* – стратегія культурно-соціального саморозвитку людської особистості й збірної цілісності народу.

Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе» спрямовані на задіяння Сковородинського морально-світоглядного, природовідповідного, культуровідповідного вчення в навчально-виховний процес системи української освіти, у формування основи культурного саморозвитку молодого покоління української нації, в культурно-соціальний саморозвиток українського суспільства та в утвердження засадничих принципів національної культури як базису справедливого суспільного ладу. Цьому Григорій Сковорода присвятив усе своє подвижницьке життя.

Морально-духовне Сковородинське вчення сприяє національно-патріотичному вихованню на основі природовідповідності й культуровідповідності: вихованню в дітей і молоді високих моральних, духовних, фізичних, професійних, громадянських якостей, національної самосвідомості, патріотизму – любові до рідної землі, родини, народу; спонукає людей до культурно-соціального саморозвитку. Таким чином, *Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе»* цілком відповідають прийнятій МОН **«Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді»** та ефективно працюватимуть на реалізацію загальнодержавної **«Стратегії національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016–2020 роки»**. А саме, спрямовуються на забезпечення основних складових національно-патріотичного виховання: *«духовно-моральне виховання»* як основа культурно-соціального саморозвитку особистості й суспільства; *«формування національно-культурної ідентичності, національно-патріотичного світогляду, збереження та розвиток духовно-моральних цінностей Українського народу»*; *«поширення інформації про досягнення наших співвітчизників та їх внесок у скарбницю світової цивілізації, зокрема у сферах освіти, науки, культури, мистецтва»*.

Всеукраїнські Сковородинські навчання «Пізнай себе» заснувало Міністерство освіти і науки України за ініціативою Українського фонду культури. МОН проводить навчання за організаційною участю Інституту філософії імені Г. С. Сковороди й Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, Українського міжнародного комітету з питань науки і культури при НАН України, Національного університету «Києво-Могилянська академія», Переяслав-Хмельницького педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, Малої Академії наук України, Міжнародної української школи,

Міжнародної асоціації українців, Національної спілки письменників України, Національної спілки композиторів України, Товариства «Знання» України, Українського Фонду культури, Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Інституту генези життя та Всесвіту, Благодійної організації «Фонд Миколи Томенка «Рідна країна» та музеїв Г. С. Сковороди.

Заходи Всеукраїнських Сковородинських навчань:

1. Створення на базі Малої Академії наук України Науково-освітнього веб-порталу «Григорій Сковорода» з метою висвітлення всієї бази знань про феномен Г. С. Сковороди: феноменальної педагогічної, філософської, поетичної, музичної спадщини енциклопедиста та здобутків українського й зарубіжного сквородинознавства; ознайомлення української та світової спільноти з усіма аспектами подвижницького життя й культурно-просвітницької діяльності мудреця; популяризація морально-світоглядного, природовідповідного, культуровідповідного руху *сковородинства*; розміщення методично-навчальних матеріалів з вивчення творчості Г. С. Сковороди. Науково-освітній веб-портал «Григорій Сковорода» є основним інформаційним ресурсом для проведення Навчань.

2. Оформлення «Класів-світлиць Григорія Сковороди» у середніх школах, середніх спеціальних та вищих навчальних закладах з відповідним поліграфічним та Інтернет ресурсом для унаочнення вивчення педагогічної, філософської, поетичної, музичної спадщини, подвижницького життя й культурно-просвітницької діяльності Г. С. Сковороди. Тут проводитимуться майстер-класи, зустрічі-діалоги, семінари, практикуми, тренінги, презентації, виставки. Класи-світлиці допоможуть синтезувати й освоїти багате розмаїття енциклопедичної спадщини Г. С. Сковороди.

3. Педагогічні й мистецькі майстер-класи за Сковородинським світоглядно-педагогічним принципом «*Пізнай себе*» через діалогічний взаємозв'язок «*учитель–учень*» у середніх школах, середніх спеціальних та вищих навчальних закладах.

4. Поетичні читання віршів, байок Григорія Сковороди за участю педагогів, школярів, студентів, артистів.

5. Театралізовані дійства за творами Григорія Сковороди.

6. Вивчення композиторської спадщини Григорія Сковороди на уроках музичного мистецтва.

7. Концерти хорового, сольного співу та інструментального виконавства за музичними творами Григорія Сковороди та пісень сучасних композиторів на його вірші.

8. Всеукраїнський дитячий фестиваль музичного мистецтва «Грицева сопілка».

9. Показ у навчальних закладах фільмів про Г. С. Сковороду.

10. Виставки у бібліотеках навчальних закладів видань творів Григорія Сковороди.

11. Презентації нових друкованих видань, компакт-дисків відео- та аудіо записів творів Г. С. Сковороди.

12. Науково-практичні конференції з залученням широкої громадськості, які представлятимуть суспільству досягнення в галузі сквородинознавства.

13. Підсумкові прес-конференції й круглі столи.